

Geliş Tarihi / Received Date
06.09.2022

Kabul Tarihi / Accepted Date
25.01.2023

Otizimli Çocuklar İçin Giysi Modifikasyon Uygulamaları Kılavuzu¹

Clothing Modification Practices Guide For Children With Autism

Saliha USLU TANDOĞAN²

Neşe Yaşar ÇEĞİNDİR³

Öz

Bu çalışma ile otizimli çocukların giyinme/gyidirilme sırasında, giysilerle ilgili yaşadıkları problemlerin belirlenmesi, bu problemlerin giderilmesi için annelere giysi modifikasyon tekniklerini uygulayabilme becerisi kazandırmak hedeflenmiştir. Araştırmanın evrenini, Türkiye’de yaşayan otizimli çocuk anneleri, amaçlı örneklemini ise İstanbul’da ikamet eden, Tohum Otizm Vakfı, OÇEM’ ler, MEB’e bağlı özel eğitim sınıflarında, Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinde eğitim gören 6-12 yaş aralığında otizimli çocuğu olan ve araştırmaya gönüllü katılmayı kabul eden 10 anne oluşturmuştur. Annelere, otizimli çocuklarının giyinmelerini kolaylaştıracak fotoğraflı ve aşamalı giysi modifikasyon tekniklerini anlatan bir kılavuz (GİMUK) hazırlanmıştır. Kılavuzun tasarımı ve uygulamaları sebebiyle “tasarım tabanlı araştırma modeli” kullanılmıştır. Çevrimiçi ebeveyn anketiyle toplanan verilere göre her bir çocuğun ihtiyaçları özel olarak değerlendirilmiştir. Bu nedenle Tim Brown’un “İnovatif Alan Yaklaşımı” ve “Kullanıcı Merkezli Tasarım” modelleri tercih edilmiştir. Öncelikle çevrimiçi anket ile hangi giysi grubuna hangi tekniklerin uygulanacağı belirlenmiştir. Sonra hazırlanan GİMUK, e-kılavuz’ a dönüştürülmüş ve annelerin incelemesine sunulmuştur. Çevrimiçi anket ile GİMUK’ daki uygulamaların otizimli çocuklara ve annelere katkısının olup olmadığı ölçülmüştür. Anketi cevaplayan anneler, GİMUK’ un otizimli çocukların giyinme/ gyidirilme problemlerinin çözümüne katkı sağlayacağını belirtmişlerdir. Sonuç olarak GİMUK’ un, farklı giysi gruplarının da dahil edilerek, basılı hale getirilip çoğaltılmasının, otizimli çocuğa sahip tüm anneler için ulaşılabilir ve daha çok kişi tarafından uygulanabilir olacağı düşünülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Otizm, Giysi Modifikasyon Uygulamaları, Giyinme Becerisi, Kare Kod, Kılavuz

¹ Bu çalışma Prof. Dr. Neşe Yaşar Çeğindir danışmanlığında Saliha Uslu Tandoğan tarafından yürütülen Otizimli Çocuklar İçin Modifiyeli Giysi Uygulamaları başlıklı yüksek lisans tezinden üretilmiştir. Bu çalışmanın etik izinleri E.11537 numaralı Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Etik Komisyonu kararı ile alınmıştır.

² Sorumlu yazar: Öğr. Gör., İstanbul Sağlık ve Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu, Moda Tasarımı Bölümü, İstanbul/TÜRKİYE, e-mail: saliha.uslu@issb.edu.tr , ORCID ID: 0000-0003-0809-5801

³ Prof. Dr, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Sanat ve Tasarım Fakültesi, Moda Tasarımı Bölümü, Ankara/TÜRKİYE, e-mail: nese.cegindir@hbv.edu.tr, ORCID ID: 0000-0002-8538-9224

Abstract

With this study, it was aimed to determine the problems experienced by children with autism during dressing/dressing, and to provide mothers with the ability to apply clothing modification techniques to eliminate these problems. The universe of the research is the mothers of children with autism living in Turkey, and the purposeful sample is the children with autism between the ages of 6 and 12 residing in Istanbul, who are educated in the Tohum Autism Foundation, OÇEMs, MEB-affiliated special education classes, Special Education and Rehabilitation Centers. The study consisted of 10 mothers who voluntarily agreed to participate in the study. A guide (GİMUK) has been prepared for mothers, explaining the photographic and step-by-step clothing modification techniques that will facilitate the dressing of their children with autism. Due to the design and implementation of the guide, a "design-based research model" was used. The needs of each child were individually assessed, based on data collected through an online parent survey. For this reason, Tim Brown's "Innovative Field Approach" and "User-Centered Design" models were preferred. First, it was determined which techniques would be applied to which clothing group with an online survey. Then, the prepared GİMUK was converted into an e-guide and presented to mothers for review. With the online survey, it was measured whether the applications in GİMUK contributed to children and mothers with autism. The mothers who answered the questionnaire stated that GİMUK would contribute to the solution of dressing problems of children with autism. As a result, it was thought that printing and duplicating GİMUK, including different clothing groups, would be accessible to all mothers with autistic children and could be applied by more people.

Keywords: Autism, Clothing Modification Applications, Dressing Skill, QR Code, Guid

Giriş

Tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de adı sık duyulan Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB); toplumsal, duygusal etkileşimde sapmalar, kısıtlı ve tekrarlayıcı davranışlar; konuşma, görme, tatma, dokunma gibi duylarda anormalliklerle karakterize edilen bir nöro-gelişimsel bozukluktur. İlk olarak tanımlanması üzerinden uzun bir zaman geçmesine rağmen etiyojisi ve tedavisi üzerine bilgiler halen kısıtlıdır (Ekici, 2017: 143).

Türkiye’de OSB’nin yaygınlık oranlarına ilişkin bir veriye rastlanılmamıştır. Millî Eğitim Bakanlığının 2021 yılı verilerine göre; otizmli çocukların eğitimini sağlayan 1.470 kurum, e- Okul Yönetim Bilgi Sistemine kayıtlı 11.679 otizmli öğrenci bulunmaktadır (MEB Strateji Geliştirme Başkanlığı, 2021).

Öz bakım becerileri, otizmli çocukların bağımsız olabilmeleri için öğrenmeleri gereken temel becerilerdir. Kendi başına giyinip soyunabilme, yemek yiyebilme, temizlik gereksinimini karşılayabilme gibi sıralanabilecek bu tür becerilerin öğretimi ile çocuğun başkalarına bağımlı olmaktan kurtulması ya da en az bağımlılıkla gereksinimlerini karşılayabilmeyi öğrenmesi amaçlanmaktadır (Otistik Çocukların Eğitiminde Aile El Kitabı, 2002: 60).

Giyinme becerisi, otizmli çocukların ve annelerinin günlük yaşamlarını kolaylaştırmada oldukça büyük öneme sahip bir öz-bakım becerisidir. Palto, kazak, pantolon, çorap, şapka, eldiven, ayakkabı giyinme becerileri sırasında kullanılması gereken düğme, çitçit, fermuar açma-kapama, fiyonk bağlama-çözme gibi eylemler “tamamlayıcı” nitelikte giyinme becerilerindedir (Vuran, 1989: 12). Otizmli her bir

çocuğun, farklı motor gelişim özelliklerine sahip olması nedeniyle giyinme ve soyunma gibi becerileri yerine getirirken kullanılması elzem olan düğme, çıt çıt, fermuar gibi kapama gerektiren giysileri giymekte problem yaşadıkları görülmektedir. Bu çocukların normal gelişim gösteren yaşlılarına göre bağımsız olarak giyinip soyunması hem onlar hem de bakımlarından sorumlu başta anneleri olmak üzere ebeveynleri açısından oldukça önemlidir.

Çocuk az bir yardımla da olsa kendi kendine giyinip soyunabilmeyi öğrenmelidir. Çocuğa sık deneme olanağının sağlanması, kendisinin yapabilmesi yönünde desteklenmesi, çocuğun bu becerileri öğrenmesini kolaylaştıracaktır. Çocuğun değişik özelliklerdeki giysileri kendi kendine giyinip-soyunabilmeyi öğreninceye kadar, alınacak olan giysilerin kolay giyilip çıkarılabilecek özellikte olmasına dikkat edilmelidir (Darıca vd., 2017: 88-89).

Otizimli çocuklara eğitim verilmeden önce çocuğun giyinme ve soyunma ile ilgili aşağıdaki davranışları yerine getirip getiremediği gözlenmelidir:

- Pijamasının altını giyme- çıkarma,
- Pantolonunu giyme- çıkarma,
- Bluzunu giyme- çıkarma
- Çoraplarını giyme- çıkarma,
- Bağciksız ayakkabısını ya da terliğini giyme- çıkarma (Darıca vd., 2017: 88).

Giyinmeyle ilgili becerilerin öğretiminde, özellikle temel giyinme becerileri çalışılırken, modifiyeli giysileri kullanmak, çocuğun daha kolay başarıya ulaşmasını sağlayabilir. Örneğin el kasları yeterince gelişmemiş olan otizmli çocuklar için düğmeli giysiler yerine velkro bantlı giysiler tercih edilmelidir. Dar giysileri giymekte zorlanan çocuklar için bağımsız giyinmelerini destekleyici daha bol giysiler kullanılmalıdır (Varol, 2020: 150).

Giyinme becerileri, aşağıda verilen örneklerde olduğu gibi her giysi türüne göre kendi içerisinde belirli bir sıralamaya konulmalıdır. Kolaydan zora doğru bir giyinme eğitimiyle beceri kazandırılması daha kolay olabilmektedir (Varol, 2020: 140-141).

- Pantolon Giyme Becerisi: Önce beli lastikli pantolon ya da Bermuda şort, daha sonra fermuarlı ve düğmeli pantolon giyme becerisi öğretilmelidir.
- Kazak Giyme Becerisi: Kolaydan zora doğru sırasıyla V yakalı, bisiklet yakalı ve dik yakalı (balıkçı) kazak giyme becerisi denenmelidir.
- Çorap Giyme Becerisi: Sırasıyla şoset, diz altı ve külotlu çorap giyme becerisi kazandırılmalıdır.
- Ayakkabı Giyme Becerisi: Mokasen ayakkabı (bağciksız ve dilsiz) ile başlanmalı daha sonra dilli velkro bantlı ayakkabı, dilli ve bağcıklı ayakkabı ile devam edilmelidir.
- Düğme İlikleme Becerisi: Önce giysilerin önündeki düğmeleri ilikleme, sonra yanlarındaki ve arkalarındaki düğmeleri ilikleme becerisi öğretilmelidir.

Giynme becerilerinin oluşturulması ve sürekliliğinin sağlanması için çocukların bağımlılıklarını azaltan, yaşam kalitelerini arttıran, engel türlerine uygun fonksiyonel giyim ürünlerine ihtiyaç duyulmaktadır (etin & Kurnaz, 2017: 81).

Bu çalışmayla, annelere otizmlı çocukları için modifiyeli giysiler yapmaya yardımcı olacak Giysi Modifikasyon Uygulamaları Kılavuzu (GİMUK⁴) hazırlanması amaçlanmıştır. Böylece giysileri daha fonksiyonel ve kullanışlı bir ürün haline getirerek hem çocukların hem de annelerinin yaşamlarını kolaylaştırmak hedeflenmektedir. Çünkü "giynme becerisi zihinsel yetersizliği olan çocukların annelerden/ebeveynlerden bağımsız bir şekilde hareket etmelerini sağlayan ve özgüvenlerini artıran bir aktivitedir... z bakım ve temel becerileri kazandırma eğitimi verildiğinde; annelerin, bu çocukların bağımsız giynme/soyunma becerilerini kazanmasında etkili olduğu gözlenmiştir" (Sarı, 2003: 76-77). GİMUK içerisindeki uygulamalar sayesinde anneler giysi modifikasyon tekniklerini öğrenecek, çocuklarının giynme sırasında zorlandıkları kısımlarda basit değişiklikler yaparak onların daha kısa sürede ve zorlanmadan, ebeveynlerden bağımsız giynmelerini destekleyeceklerdir.

Yöntem

Verilerin toplanma şekli itibariyle alışma, Otizmlı ocukların giynme/giydirilme problemlerinin çözümüne odaklı olduğu için bir vaka/durum çalışmasıdır. Vaka alışması, araştırmanın hem ürünü hem de nesnesi olabilecek nitel araştırma içerisindeki bir desen türüdür. Bu tür çalışmalar, araştırmacının gerçek yaşamda, belli bir zaman içerisindeki çoklu sınırlandırılmış durumlar hakkında çoklu bilgi kaynakları (gözlemler, mülakatlar, görsel-işitsel materyaller, dokümanlar, raporlar vb.) ile detaylı ve derinlemesine bilgi topladığı, bir durum betimlemesi ya da durum temaları ortaya koyduğu nitel bir araştırmadır (Yıldırım & şimşek, 2016:41; Creswell, 2018: 97).

Araştırmada annelere, otizmlı çocuklarının giynme becerilerini kolaylaştıracak modifiyeli giysiler hazırlamalarına katkı sağlayacak fotoğraflı ve aşamalı giysi modifikasyon tekniklerini anlatan bir kılavuz (GİMUK) hazırlanmıştır. Araştırmada annelerin e-kılavuza erişimlerini kolaylaştırmak için dijital ortama aktarılan kılavuza QR kod oluşturulmuştur.

QR kod sistemi; görüntü tabanlı, arttırılmış gerçeklik yöntemlerinden birisidir. Teknolojinin gelişmesiyle yaygınlaşan bu yöntem, mobil araçlar için kolay erişim sağlaması nedeniyle son dönmelerde sıklıkla tercih edilmektedir. Basılı eğitim materyallerinde kullanımı oldukça yaygın olan QR kod uygulaması ile okuyucular gerekli bilgilere, zaman ve mekn fark etmeksizin hızlı bir şekilde ulaşabilmektedirler (İspir, 2014: 26).

Kılavuzun tasarımı ve uygulamaları sebebiyle "Tasarım Tabanlı Araştırma Modeli" kullanılmıştır. Tasarım tabanlı araştırma; "tasarım ilke ve teorilerine öncülük eden, gerçek ortamlarda araştırmacı ve katılımcı iş birliği ile sistematik, esnek, tekrarlanabilen tasarım geliştirme uygulamalarını içeren, eğitimi geliştirmeyi amaçlayan bir araştırma modelidir" (Wang & Hannafin, 2005: 6).

Türkiye'de yaşayan otizmlı ocuk anneleri evreninden, "İstanbul'da ikamet eden, Tohum Otizm Vakfı, Otistik ocuk EĞitim Merkezleri (OÇEM), MEB'e bağlı özel eğitim sınıflarında, zel EĞitim ve

⁴ Bu noktadan sonra Giysi Modifikasyon Uygulamaları Kılavuzu yerine GİMUK kısaltması kullanılacaktır.

Rehabilitasyon Merkezlerinde eğitim gören 6-12 yaş aralığında otizmli çocuğu olan ve araştırmaya gönüllü katılmayı kabul eden 10 anne” araştırma örneklemini oluşturmuştur.

Araştırmanın örnekleminin belirlenmesinde amaçlı örnekleme yöntemlerinden biri olan ölçüt örnekleme tercih edilmiştir. Ölçüt örnekleme; önceden belirlenmiş bir dizi ölçütü karşılayan bütün durumların çalışılmasıdır. Burada sözü edilen ölçüt veya ölçütler araştırmacı tarafından oluşturulabilir ya da daha önce hazırlanmış bir ölçüt listesi kullanılabilir (Yıldırım & Şimşek, 2016:122).

Örneklem grubunun sahip olması gereken ölçütler belirlenmiş, aşağıda maddeler halinde sıralanmıştır:

- Cetvel ve mezura gibi ölçüm araçlarını kullanmayı bilmek,
- Elde ya da makinede dikiş dikmeyi bilmek,
- Gerektiği yerde elde ya da makinede farklı dikiş teknikleri uygulayabilmek,
- Giysiye ilik açmak, düğme dikmek, lastik takmak gibi basit teknik uygulamalar yapabilmek.

Verilerin, ön görüşme formu, anket formu ve görüşme formu şeklinde üç aşamalı olarak toplanması planlanmış, ancak Covit-19 Pandemi koşulları gereği aynı soruları içeren çevrim içi yapılandırılmış ankete dönüştürülerek toplanmıştır. Otizmli çocukların giyinme/giydirilme problemlerinin çözümünden her çocuğun ihtiyacına göre modifiyeli giysi gereksinimi de ayrıdır (Soğancı, 2011: 6). Bunun için çevrimiçi bir ebeveyn anketi hazırlanmıştır. Hazırlanan çevrimiçi anket, çeşitli sosyal medya platformlarında paylaşarak otizmli çocuğa sahip ebeveynlere ulaştırılıp yanıtlamaları istenmiştir. Çevrimiçi ebeveyn anketiyle toplanan verilere göre her bir çocuğun ihtiyaçları özel olarak değerlendirilmiştir. Bu nedenle çalışmada, Tim Brown’un “İnovatif Alan Yaklaşımı” ve “Kullanıcı Merkezli Tasarım” modelleri tercih edilmiştir (Brown & Watt, 2010). Tim Brown’un “İnovatif alan yaklaşımı” ile hazırlanan GİMUK uygulamaları, Mindy Scheier’in Tommy Hilfiger markasına hazırladığı “Adaptive” koleksiyonundaki teknikler ile benzer özelliklerdedir (Kowalski, 2019). Çünkü kullanıcı merkezli tasarım; “ürün tasarımının kullanıcı beklentileri altında şekillendiği ergonomi odaklı bir ürün geliştirme yaklaşımıdır” (Akay & Kurt, 2008: 295).

GİMUK, Tüketici İhtiyaç Modelindeki en temel ihtiyaçlardan biri olan fonksiyonel ihtiyaçlara yönelik (Çeğindir & Çakmak, 2018: 88), problem çözmeyi hedefleyen uygulamalı bir çalışma olarak planlanmış ve yürütülmüştür. Uygulamalı araştırma, “üretilen bilginin fiilen problem çözümüne aktarılmaya çalışıldığı problem çözme odaklı yaklaşımlardır” (Karasar, 2016: 49). Araştırmada izlenen adımlar aşağıda verilmiştir:

Hazırlık-Empati ve Sorun Tanımlama: Otizmli çocukların giyme sorunlarını tespit etmek amaçlı annelere yönelik çevrimiçi yapılandırılmış anket (ÇYA⁵) hazırlanmıştır. Veriler, İstanbul’da çeşitli eğitim kurumlarına devam eden 6-12 yaş aralığındaki otizmli çocuğa sahip 10 anneye uygulanan bu ÇYA ile toplanmıştır. ÇYA iki kısımdan oluşmaktadır. Birinci bölümde annelerin demografik özellikleri ve dikiş bilgilerini ölçmeye; ikinci bölümde ise GİMUK içeriğini oluşturmak için annelerin ve otizmli çocukların giyme/giydirme sürecinde yaşadıkları problemlere yönelik sorular sorulmuştur.

⁵ Bu noktadan sonra Çevrimiçi Yapılandırılmış Anket yerine ÇYA kısaltması kullanılacaktır.

Hazırlık 2-Fikir Üretme ve Hazırlık: ÇYA sonrası, alınan cevaplara göre kılavuza alınacak giysi türü ve bölümleri belirlenmiş, işlemlerin nasıl ve hangi sırayla verilmesi gerektiğine karar verilmiştir. Bunun için konuyla ilgili yayınlanmış basılı, çevrimiçi yazılı, görsel kaynaklardan ve eğitim/öğretim ilkelerinden faydalanılmıştır.

Uygulama-GİMUK Hazırlama:

GİMUK İçeriğini Oluşturma: GİMUK içeriği ve iş akış planına göre; giysiler modifiye edilerek günümüz modasına, teknolojisine uygun aksesuar ve materyaller araştırılarak temin edilmiş, prototipler hazırlanmış, yapılan her aşama fotoğraflanmıştır. Daha sonra her giysi türüne göre modifiyeli bölümün nasıl hazırlandığına yönelik işlem basamakları yazılmıştır. Gömlek, tişört ve pantolon üçlüsünden oluşan giysiler kendi içinde modifiyeli bölümlere göre sıralı olarak kılavuza yerleştirilmiştir.

GİMUK, annelerin bilgisayar ortamında ve cep telefonlarıyla kolayca kullanabilmesi için dijital ortama aktarılmış, pdf formatında kaydedilmiştir. İlerideki süreçte, herkese açık kullanım için çevrimiçi ortama yüklenecektir.

Kılavuz Hazırlama: Önce GİMUK'un kolay ve anlaşılır olabilmesi için görsel anlatım hiyerarşisinin nasıl olması gerektiği konusunda örnek uygulamalar incelenmiştir. Temel tasarım ilkelerinden biri olan görsel tasarım hiyerarşi, tasarımlarda kullanılan görsellerin boyutları, renkleri, tonları, uzaklıkları/yakınlıkları gibi öne çıkarılmak istenen öğelerin ve verilmek istenilen mesajın ölçeklendirilmesidir (Becer, 2011:68). Giysi modifikasyon tekniklerinin gösterilerek anlatılabilmesi, görseller ile açıklamalarının arasında ilişki kurulması ve bütünlük sağlanabilmesi için tasarım ilkelerinden faydalanılmıştır (Çeğindir, 2020:145). GİMUK'taki görsel anlatım hiyerarşisi oluşturulmasında eğitim/öğretim ilkeleri esas alınmıştır. Bunlar; öğrenciye/öğrenene görelilik, güncellik, yaparak yaşayarak öğrenme, açıklık, ekonomiklik, somuttan soyuta, bilinenden bilinmeyene, yakından uzağa, basitten karmaşığa ve kolaydan zora, bütünlük, transfer edebilme ilkeleridir (Köksal & Atalay,2019: 23).

Kılavuzun görsel anlatım kısmını oluşturan fotoğraflar, çekim sonrası photoshop programında düzenlenmiş ve tüm kılavuz bu programda oluşturulmuştur. GİMUK, Flipsnack uygulaması ile e-kılavuza dönüştürülerek katılımcılara link olarak (<https://www.flipsnack.com/salihaut/e-kilavuz-pdf.html>) gönderilmiş ve incelemeleri istenilmiştir.

GİMUK içindeki uygulamalar, mümkün olduğunca kısa zamanda az maliyetle birden fazla probleme çözüm üretmeyi amaçlamıştır. Bilgiler, kazandırılmak istenilen beceriler, kılavuzda kullanılan görsellerle ve işlem basamaklarıyla somutlaştırılmıştır. Gösterilen her uygulama tekniği bir önceki teknikte öğrenilenleri destekleyici ve bağlayıcı niteliktedir. Böylece anlamlı öğrenmeler hedeflenmiştir. Kılavuzdaki teknikler; basitten karmaşığa olacak şekilde, gömlek, tişört ve pantolon şeklinde sıralanmıştır. Bütün teknikler aşamalı olarak görsellerle desteklenerek adım adım anlatılmıştır.

GİMUK-Değerlendirme: GİMUK hazırlandıktan sonra dijital ortama aktarılmış, kılavuzdaki model uygulamaların annelere ve çocuklarına sağlayacağı faydaya yönelik görüşleri yine ÇYA ile alınmıştır. Katılımcıların görüşleri isim belirtilmeden gizlilik esası gözetilerek kod numarası ile kaydedilmiştir. ÇYA'nın başlangıcında modifiyeli giysiler hakkında bilgilendirme yapılmıştır. Verilen cevaplara içerik

analizi yapılmıştır. İçerik analizi; “benzer verilerin bir araya toplanıp, belirli bir sıralama yapılarak düzenlenmesidir” (Şimşek, 2012:186).

Etik Kurul İzni: Anket formlarının, ilgili kurum ve kişilere uygulanabilmesi için E.11537 kod numarası ile Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Etik komisyonundan 06.04.2020 tarihinde etik kurul izni alınmıştır.

Bulgular

GİMUK İçeriğinin Oluşturulmasına Yönelik Bulgular:

Çalışmada anneler/katılımcılar (K1, K2, K3,) olarak tanımlanmıştır. GİMUK içeriğinin oluşturulmasına yönelik hazırlık aşamasında incelenen yazılı ve görsel kaynak taramalarından elde edilen ve empati ile hazırlanan çevrimiçi yapılandırılmış anketten katılımcılara;

“Giyme-Çıkarma/Soyunma aktivitelerinde karşılaştığınız sorunlar nelerdir?”

Şeklinde soru yöneltmiştir.

Açıklama: Düğme, çitçit, fermuar, bağcık gibi kapama eylemlerinde zorlanmak, giysilerin yakasının dar olması sebebiyle kafasını geçirirken zorlanması, giysilerin paçasının dar ya da bol olması sebebiyle bacağından geçirmekte zorlanması, belirli giysilere bağlılık geliştirip dört mevsim aynı giysiyi giymek istemesi, giysi küçüldüğü halde giymekte ısrar etmesi vb.”

Bu soruya aşağıdaki cevaplar alınmıştır:

K1, K4, K6, K10 düğme açma ve kapamada, K2, fermuar kapamada, K3, açıklamada yazan tüm eylemlerde, K5, üst giysileri başından geçirmekte, K7, düğme ve çitçit kapamada, dar paça pantolondan bacağına geçirmekte, K8, bağcıklı giysilerde, K9, fermuar ve çitçit haricindeki bütün giyme-soyma eylemlerinde sorun yaşadıklarını belirtmişlerdir.

Kılavuzda içerikte kullanılacak giysi türlerini belirlemek için katılımcılara aşağıdaki soru yöneltmiştir:

“Çocuğunuz en çok hangi giysileri giymeyi/giydirilmeyi tercih eder? Neden?”

Açıklama: Giymeyi çok istediği halde giymekte/giydirilmekte zorlandığı için tercih etmediğiniz giysi varsa lütfen belirtiniz. Örneğin: Gömlek giymeyi çok istiyordur fakat düğme ilikleme nedeniyle zorluk yaşadığı için tercih etmiyor olabilirsiniz.”

Sorudan aşağıdaki cevaplar elde edilmiştir:

K1, pantolon ve gömlek giymeyi, K2, tişört ve pijama giymeyi, K3, tişört giymeyi, K4, ilikleme sorunu yüzünden tişört ve eşofman giymeyi, K5, sürekli anne giydirdiği için ayırım yapmadığını, K6, K10 ayırım yapmadığını, K7, tayt ve eşofman giymeyi, K8, düğmeli ve fermuarlı olmayan giysileri, K9, rahat giysileri ve elbiseyi tercih ettiğini belirtmiştir.

Yukarıda verilen cevaplara göre elde edilen veriler ışığında sorun yaşanan giyme-soyma eylemlerinin açma ve kapama kısımlarında olduğu tespit edilmiştir. Bu cevaplara göre üst ve alt giysilerden gömlek, tişört ve pantolon için modifikasyon uygulaması yapılmasına karar verilmiştir.

Kullanılacak malzemeleri belirlemek için katılımcılara şu soru yöneltmiştir:

"Çocuğunuzun giysisinde olmasını tercih ettiğiniz malzeme ve aksesuarlar nelerdir?"

Açıklama: Fermuar, çitçit, velkro bant (cirt cirt), lastik, başcık, ses çıkaran objeler, çizgi film kahramanları, baskı, nakış, taş, pul gibi süsleme malzemeleri".

Aşağıdaki cevaplar elde edilmiştir:

K1 fermuar, K2, K4, K5, K10 çitçit, K3 yukarıda belirtilen tüm aksesuarları, K6 velkro bant ve lastik, K7 lastik, K8 lastik, velkro bant ve çizgi film karakterleri, K9 velkro bant cirt, çizgi film karakterleri ve süsler tercih ettiklerini belirtmişlerdir.

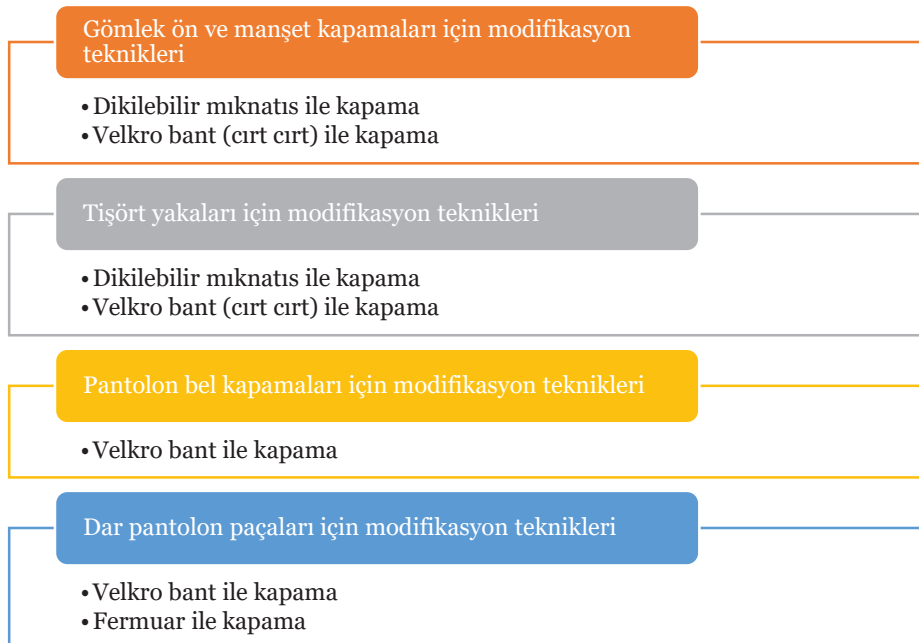
Katılımcıların verdikleri yanıtlardan yola çıkılarak GİMUK' daki çalışmalarda fermuar, çitçit ve velkro bant (cirt cirt) materyal ve aksesuarlarının kullanılmasına; yapılan malzeme araştırması sonucunda, çitçit yerine aynı işlevi görebilecek daha teknolojik ve kullanımı daha kolay bir malzeme olan dikilebilir manyetik mıknatıs kullanımına karar verilmiştir.

Kılavuzda yer alacak modifiyeli giysi parçalarına yapılacak işlemi belirlemek için katılımcılara şu soru sorulmuştur:

"Çocuğunuz için temin ettiğiniz giysilerde tadilat yapar ya da yaptırır mısınız? Cevabınız evet ise hangi kısımlarda nasıl bir tadilat yaptırdığınızı belirtiniz".

Şu cevaplar alınmıştır:

K1, K2 pantolon boyu kısalttığını, K5, K10 düğmelerin yerine cirt cirt yaptırdığını, K6, boyu kısalan pantolonlarının paçasını keserek şorta dönüştürdüğünü, K3, K4, K7, K8, K9 herhangi bir tadilat yapmadığını/yaptırmadığını var olan şekilde kullanmaya çalıştığını belirtmişlerdir. Alınan yanıtlar incelendiğinde 5 katılımcının çocuğunun giysilerinde tadilat yaptığı ya da yaptırdığı tespit edilmiştir. Yukarıdaki soruların cevaplarından yola çıkarak GİMUK içeriği oluşturulmuştur. Buna göre Giysi Modifiye Bölümleri ve İşlem Basamakları Görsel 1'de verildiği gibi belirlenmiştir.

Görsel 1. Otizmli çocuk annelerinin giysilerde sorun yaşadıkları kısımlar.

Belirlenen bu başlıklara göre GİMUK hazırlanmış ve annelerin görüşlerine sunulmuştur.

Annelerin GİMUK ile İlgili Görüşlerine Yönelik Bulgular:

Katılımcılara, çocuklarının giyinme/giydirme sürecindeki problemlerinin çözümüne yönelik “*Ücretsiz giysi modifikasyon uygulamaları etkinliğine katılmak ister misiniz?*” sorusu yöneltilmiş ve “*evet*” yanıtı alınmıştır. Ancak, pandemi nedeniyle bu etkinlik gerçekleştirilememiş bunun yerine GİMUK hazırlanmış , “*Flipsnack*” uygulaması ile e-kılavuza dönüştürülmüştür. GİMUK’ un yine flipsnack uygulaması içeriğinde bulunan sekmeyle QR kodu oluşturulmuştur. GİMUK katılımcılara hem link olarak (<https://www.flipsnack.com/salihaut/e-kilavuz-c56ugb48a6.html>) hem de QR kod olarak gönderilmiş ve incelemeleri istenilmiştir (**Görsel 2**).

Sonrasında çevrimiçi yapılandırılmış anket formu gönderilmiş ve katılımcıların yanıtlamaları istenmiştir.

Görsel 2. e-Kılavuz QR kod uygulaması aşamaları.

“*Çocuklarınızın giyme/giydirilme sırasında giysilerle ilgili yaşadıkları problemlerin çözümüne yönelik oluşturulan GİMUK da yer alan modeller/ uygulamalar sizin ve çocuğunuzun giyme/giydirme problemlerine çözüm olabilir mi?*” Şeklindeki soruyu 9 katılımcı “*evet*” 1 katılımcı “*hayır*” şeklinde yanıtlamıştır. Hayır, yanıtını veren katılımcı, çocuğunun daha önce bu konuda problem yaşadığını ama artık sorun yaşamadığını, bu nedenle soruya hayır yanıtını verdiğini belirtmiştir.

“*GİMUK’un içeriğindeki uygulamaların işlem basamakları yalnız başınıza uygulayabileceğiniz kadar anlaşılır ve açık mıdır?*” Şeklinde sorulan soruyu 8 katılımcı “*evet*” 2 katılımcı ise “*hayır*” şeklinde yanıtlamıştır. Hayır cevabı verenler, işlem basamaklarını uygulamada geribildirim alınabilmesi ve dönüt sağlanabilmesi açısından kılavuzla birlikte eğitici desteği sağlandığında uygulamaların daha anlaşılır ve kalıcı olacağına kanaat getirdiğini ifade etmiştir.

“*GİMUK da yer alan model uygulamalarını yapabileceğiniz bir atölye etkinliğine katılmak ister misiniz?*” Şeklinde sorulan soruyu 7 katılımcı “*evet*” 3 katılımcı ise “*hayır*” çünkü artık İstanbul’da yaşamıyorum/İstanbul dışında ikamet etmekteyim” şeklinde yanıtlamışlardır.

Sonuç ve Öneriler

Otizmlı çocuk annelerine yapılan ÇYA sonuçlarına göre GİMUK içeriği belirlenmiştir. İçerikte annelerin gözlem ve deneyimlerine göre Şekil 1’de verilen en çok sorun yaşadıkları kısımlar belirlenerek prototipler oluşturulmuş, Görsel 3’deki gibi aşamalı olarak görsellerle desteklenerek GİMUK hazırlanmıştır.

Görsel 3: GİMUK’ da örnek bir uygulama sayfası ve işlem aşamaları.

e-kılavuz şeklinde sunulan GİMUK’a yönelik elde edilen sonuçlara göre; annelerin 9’u GİMUK’un otizmlı çocuklarının giyinme ve giydirilmesine yönelik yaşadıkları problemlerine çözüm olabileceğini düşünmektedirler. Yine 8 katılımcı, GİMUK’daki teknikleri yalnız uygulayabileceklerini belirtmişlerdir. Bu sonuçlar, günümüzün gerek sosyal gerekse ekonomik şartlarında önemli bulunmuştur. Öte yandan sürdürülebilirliğin geçmişe oranla görünürlüğünün arttığı günümüzde değerlidir. Dünyanın kaynaklarının korunması mevcut ürünlerin kişiselleştirilerek daha fonksiyonel ve konforlu bir yaşam sağlanması için olumlu gelişmeler olarak algılanmıştır.

Bu çalışma yüksek lisans tezi olarak ve pandemi gibi kısıtlı bir dönemde gerçekleştirilmiştir. Gelecekte, GİMUK ile anneler tarafından modifikasyonu yapılan giysiler, otizmlı çocukların kullanımına sunulacak bağımsız giyinmelerine yönelik uzun vadedeki etkileri, daha net bir şekilde gözlenmelidir.

GİMUK e-kılavuz olarak İstanbul ve diğer illerde bulunan Tohum Otizm Vakfı, Otistik Çocuk Eğitim Merkezleri (OÇEM), MEB’e bağlı özel eğitim sınıfları bünyesinde açılmış otizm sınıfları, Özel Eğitim ve

Rehabilitasyon Merkezlerinde eğitim gören 6-12 yaş arası otizmlili çocuğa sahip tüm anneler için yaygınlaştırılmalıdır.

Giysi modifikasyon uygulamaları kılavuzuna, farklı giysi grupları da dâhil edilerek kılavuz içeriği genişletilebilir (elbise, mont vb).

GİMUK basılı hale getirilip çoğaltılarak otizmlili çocuğa sahip tüm anneler için ulaşılabilir ve daha çok kişi tarafından uygulanabilir hale getirilmelidir.

Teşekkür: Araştırmacılar, çalışmaya destek sağlayan tüm ebeveynlere teşekkür eder.

Yazar Katkı Oranları

Çalışmaya 1. Yazar %50: 2. Yazar %50 oranında katkı sağlamıştır.

Çıkar Çatışması Beyanı

“Otizmlili Çocuklar İçin Giysi Modifikasyon Uygulamaları Kılavuzu” başlıklı makalemizin herhangi bir kurum, kuruluş, kişi ile mali çıkar çatışması yoktur. Yazarlar arasında da herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Kaynakça

- Akay, D. & Kurt, M. (2008). Kullanıcı merkezli tasarım ve ürün kullanılabilirliği üzerine bir literatür araştırması. *Gazi Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi Dergisi*, 23(2), 295-304.
- Barloso, K. (2021 February 19). *Best autism apparels for kids on the spectrum*. Autism Paranting Magazine, <https://www.autismparentingmagazine.com/best-autism-apparels/>
- Becer, E. (2011). *İletişim ve grafik tasarım*. Ankara: Dost Kitabevi.
- Brown, T. & Watt, J. (2010). *Design thinking for social innovation*: Stanford Social Innovation Review Winter , Stanford Jr. University.
- Centers for Disease Control and Prevention (CDC), (2020). *Prevalence of Autism Spectrum Disorder Among Children Aged 8 Years – Autism and Developmental Disabilities Monitoring Network. 11 Sites, United States, 2016 Surveillance Summaries*, 69(4), 1-12.
- Creswell, J.V. (2018). *Nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Çeğindir, N.Y. (2020). *100 Soruda giysi mimarisi*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Çeğindir, N. Y. & Çakmak, Ş. (2018). *Giysi örneğinde moda ürün geliştirme*. Ankara: Gece Akademi.
- Çetin, K. & Kurnaz, A., (2017). Özel gereksinimli öğrencilerin giyinme güçlüğü ve tercihlerinin veli ve öğretmen görüşlerine dayalı incelenmesi, *Araştırma ve Deneyim Dergisi (Adeder)*, 2(2), 79-98.
- Darıca, N., Abidoğlu, Ü. & Gümüşcü, Ş. (2017). *Otizm ve otistik çocuklar*. İstanbul: Özgür Yayınları.

- Ekici, B. (2017). *Bana biraz otizmden bahset*. İstanbul: Ekinoks Yayınevi.
- İspir, B. (2014). Etkileşimli ortam yönlendirmeleri ile dijital işbirliğinin sağlanması: Dergilerde QR kod kullanımı, *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(4), 25-41.
- Karasar, N. (2016). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Kowalski, K. (2019 March 8). Q&A: Mindy Scheier previews SXSW talk on adaptive clothing. The Dailly Texan, <https://thedailytexan.com/2019/03/08/qa-mindy-scheier-previews-sxsw-talk-on-adaptive-clothing/>
- Köksal, O. & Atalay, B. (2019). *Öğretim ilke ve yöntemleri*. Konya: Eğitim Yayınevi.
- MEB, Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü. (2002). *Otistik çocukların eğitiminde aile el kitabı*, Ankara.
- MEB, Strateji Geliştirme Başkanlığı. (2021). *Niğde Milletvekili Ömer Fethi Gürer' in Otizmli çocuklara yönelik eğitim kurumlarına ilişkin 7/43750 esas numaralı yazılı soru önergesine verilen cevaba ait bilgi*, <https://www2.tbmm.gov.tr/d27/7/7-43750sgc.pdf>.
- Sarı, O. (2003). *6-9 Yaş zihin engelli çocukların annelerine öz bakım ve bazı temel becerileri kazandırmak için bir eğitim programı*, Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Soğancı, N. (2011). *Otistik çocuklarda giysi kullanımında karşılaşılan problemler*, Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Şimşek, A. (2012). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Varol, N. (2020). *Beceri öğretimi ve öz bakım becerilerinin kazandırılması*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Vuran, S. (1989). *Zihinsel engelli çocukların yapabildiklerine dayalı olarak hazırlanan öğretim materyalinin etkililiği*, Yüksek lisans tezi, Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Wang, F. & Hannafin, M.J. (2005). Design-based research and technology-enhanced learning environments, *Educational Technology Research and Development*, Published by Springer, 53, 5-23.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Extended Abstract

Autism Spectrum Disorder (ASD), which is frequently heard in Turkey as well as all over the world, is a neurodevelopmental disorder characterized by abnormalities in senses such as deviations in social and emotional interaction, limited and repetitive behaviors, speech, vision, taste and touch. Although a long time has passed since it was first defined, information on its etiology and treatment is still limited (Ekici, 2017: 143). According to the research data conducted by the Centers for Disease Control and Prevention (CDC) in 2016, 1 out of every 54 children is diagnosed with autism; it is stated that it is 4.3 times more common in boys than girls (CDC, 2020:1).

It is seen that children with autism, who cannot be distinguished from other children with their physical appearance, are backward in their motor skills compared to their peers. In cases where children with autism need to use large muscle motor skills such as jumping rope, dancing, and swimming, it has been determined that they learn later than their healthy peers due to their little or no imitation skills (Darıca, Abidoğlu, Gümüşçü, 2017:39). Delays in fine motor skills are one of the important reasons why children with autism have problems in fulfilling their self-care skills. Self-care skills are the basic skills that are necessary for children with autism to live their lives independently of their parents.

Since each child with autism has different motor development characteristics, it is seen that they have problems in wearing clothes that require closure such as buttons, snaps, zippers, which are essential to use when fulfilling skills such as dressing and changing.

Dressing is a self-care skill that is of great importance in facilitating the daily lives of children with autism and their parents. It is very important for children with autism to dress and undress independently compared to their normally developing peers, both for them and their parents responsible for their care.

Preparing modified clothes to solve the problems experienced by children with autism and their mothers during the dressing/dressing process will help children to dress like their healthy peers or to develop as an independent individual close to them. With this study, it was aimed to prepare a Clothing Modification Practices Guide (GIMUK), which will enable parents to dress/dress their children with autism more comfortably and includes applications that parents can easily do. Thus, it is aimed to make clothes a more functional and useful product and to facilitate the lives of both children and their mothers.

Thanks to the applications within GIMUK, mothers will learn clothing modification techniques and support their children to dress independently from their parents in a shorter time and without difficulty by making simple changes in the parts where their children have difficulty while dressing.

This study was conducted to determine the clothing sections of 10 participating parents with children with autism between the ages of 6-12, where their children had problems during dressing and dressing, and to measure their thoughts on the Clothing Modification Practices Guide (GIMUK) prepared by designing a Clothing Modification Practices Guide to solve these problems. GIMUK, which was prepared with the photoshop application, was converted into an e-guide in digital environment, a square code was created and presented to the participants and they were asked to examine it.

According to the findings obtained; 9 participants think that GIMUK can be a solution to the problems they experience in dressing and dressing their children with autism. Again, 8 participants stated that they could apply the techniques in GIMUK alone.

The QR code application is an application integrated into our lives thanks to smartphones with the development of technology. Through this application, individual and corporate companies around the world provide us with detailed information about their products. With the e-guide and QR code application we have prepared, it will be easier for mothers living anywhere in the world with children with autism to reach GİMUK and apply the techniques. In the later stages of the study, different modification applications will be added and it will be possible to make observations in the longer term.